

konuk yazar

Korkut BORATAV / sol.org.tr

Millî Gelir Temmuz-Eylül istatistikleri

TÜİK Temmuz-Eylül 2018'in gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) istatistiklerini yayımladı. Bu istatistikler önemlidir; zira Mayıs'tan itibaren döviz piyasalarından finansal sisteme yayılan krizin reel ekonomiye yansımalarına ışık tutuyor.

Verileri, ileride ayrıntılı incelemeler, tartışmalar, şimdilik ana gözetimlere vurgulamakla yetineceğiz.

TÜİK, Temmuz-Eylül döneminde GSYH'nin yüzde 1,6 oranında büyüdüğünü belirlemiştir. Sektörlere ve harcama kalemlerine baktığımızda, ekonominin üretken, dinamik çekirdeğinde zafiyet belirtileri, küçülme eğilimi ağır basmaktadır.

Üretken sektörler küçülmeye başlamıştır

Üretime göre hesaplanan millî gelir verilerini gözden geçirelim:

- Ekonominin üç temel üretken sektörü küçülme veya sıfır büyüme güzergâhına girmiştir. Sektörlerin Temmuz-Eylül 2018'deki (parantez içindeki) değişim yüzdelerine göz atalım: Tarım (1,0), sanayi (0,3), inşaat (-5,3)...

- TÜİK, millî gelir istatistiklerinden önce 2018'in bitkisel üretim tahminlerini yapmıştı. Buna göre tahıl üretimi yüzde 4,2 oranında düşecek; sebze ve meyvede de yüzde 3'lük ve 1,7'lik gerileme gerçekleşecektir. Tarımsal GSYH Temmuz-Eylül döneminde zirveye oturur. TÜİK, düşen üretim tahminlerine rağmen bu üç ayda tarım sektörünün yüzde 1 büyümesini nasıl açıklayacaktır? Çiftçinin eline geçen görelî fiyatlar (iç ticaret hadleri), üretimdeki düşmeyi fazlasıyla telafi edecek oranda sıçradı mı?

- ISO'nun sanayi sektörü için hesapladığı **PMI endeksleri** Temmuz-Eylül 2018'de aylık ortalama yüzde 5'lik küçülme belirledi. TÜİK'in GSYH tablolarında sanayi sektörü için belirlenen yüzde 0,3'lük büyüme dahi ileriki aylarda aşağı çekilebilir.

- Ekonominin en şişkin sektörü olan hizmetler, yüzde 4,5'lik büyüme temposu ile üretken sektörlerdeki sıfır büyüme / küçülme olgusunu telafi etmiş; toplam millî gelirin daralmasını önlemiştir. Bu büyümenin kaynağı ise seçim ekonomisidir. Bu durumun harcamalara göre millî gelir verilerine eğildiğimizde gözlemlerimiz.

Harcamalara göre millî gelirden durgunlaşma

Millî gelir üretime (sektör-

lere) dayanılarak tahmin edilir. Harcamalara göre yapılan ikinci bir hesaplama ek bilgiler sağlar ve önceki ile tutarlı olması gözetilir.

Harcamalara göre GSYH hesabında, özel tüketim, devletin cari harcamaları ve gayri safi sermaye birikimi (yatırımlar) iç talebin üç ögesidir. Dış ticaretin katkısı ise, mal ve hizmet ihracatı eklenerek, ithalat çıkarılarak belirlenir.

Bu beş kalem, böylece GSYH toplamını verir. Birkaç saptama yapalım.

- Millî gelirin gelecekteki büyüme potansiyelini belirleyen en stratejik harcama kalemi yatırımlar, yani gayri safi sermaye birikimidir. TÜİK verileri, Temmuz-Eylül 2018'de sermaye birikiminin yüzde 3,8 oranında düştüğünü belirtiyor. Ekonomik dinamizmin aşınmasının anlamlı bir göstergesi daha...

- Aynı dönemin özel tüketim harcamaları ise durgunlaşmaktadır; ortalama büyüme hızı yüzde 1,1'dir. Buna karşılık, iç talebi canlı tutan tek kalem, cari devlet harcamalarındaki yüzde 7,5'lik büyümedir. Seçim ortamında hükümetin "can havliyle" cari kamu harcamalarını pompalaması, millî gelir verilerine böyle yansıyor.

- Seçim ekonomisi, sektörel yapıyı nasıl etkiledi? Yanıt, yukarıda değindiğimiz hizmetler sektöründeki büyümenin ayrıştırılmasında yatıyor. Bu sektörün GSYH'da kapladığı büyüklüğün yüzde 50'si kamu yönetiminden oluşur ve millî gelire katkısı, bütçeden yapılan cari harcamalarla ölçülür. Temmuz-Eylül 2018'de hizmetler sektörünün alt-kollarındaki büyüme tempolarını karşılaştıralım: Yüzde 10,2'lik bir tempoyla açık-ara en hızlı büyüyen kesim de kamu yönetimidir. Seçim ekonomisi, böylece, üretken olmayan, özel tüketimi dahi besleyemeyen devletin şişkinleşmesi sonucunu vermiştir.

Dış ticaretin katkısı: Dine mizm değil; yoksullaşma

Berat Albayrak, son üç ayda ekonominin cari işlem fazlası vermesini "makro-ekonomik dengeleme" olarak gösteriyor. Doğru mu?

Dış denge hesabının millî gelirdeki boyutuna göz atalım.

- Harcamalara göre sabit fiyatlı ("hacim endeksli") GSYH verilerine göre, Temmuz-Eylül 2018'de ithalat yüzde 16,7 düşmüş; ihracat yüzde 13,6 artmıştır. Bu iki etken birlikte millî

geliri yukarıya çekmiştir. Döviz krizi ile ortaya çıkan dışsal şokun ekonomik uzantıları söz konusudur. Dış dengenin düzelmesine ithalattaki düşmenin katkısı, artan ihracatın önüne geçmektedir.

- Bu hesaplama, dolarla hesaplanan dış ticaret verilerini TL'ye ve 12 ay öncesinin sabit fiyatlarına dönüştürerek yapılır. Aynı hesaba doğrudan doğruya ödemeler dengesinin Temmuz-Eylül dolarlı verileri ile tekrarlayalım: İthalat yüzde 14,9 düşmüş; ihracat sadece yüzde 4,7 oranında artmıştır.

- İşin özü şudur: Ekonomi küçülmeye, toplum yoksullaşmaya başladığı için ithalat talebi de düşmektedir. Yatırımlar düşmüş, yatırım mali ithalattı daralmıştır. İnşaat sektörü küçülmüş; sanayi sıfır büyüme konumuna geçmiş; bu üretken sektörlerin girdi ithalatı düşmüştür. Türkiye ekonomisi birden bire eskiden ithal ettiği yatırım mallarını ihraç etmeye mi başlamıştır? İhracat verilerine niçin yansımada? Sanayinin temel ara-mallarında aniden ithal ikamesi mi gerçekleşti? Sanayi üretimine niçin yansımada? Demek ki dış bağımlılığı hafifleten yapısal ve dinamik bir dönüşüm söz konusu değildir.

- Dış ticaret dengesindeki düzelmenin yoksullaşmadan kaynaklandığına ek gösterge verelim. TÜİK'in gelirler yoluyla hesaplanan GSYH istatistiklerinde yer alan ücret / millî gelir payının seyri, 2017 ve 2018 Temmuz-Eylül ayları için karşılaştıralım: %31,7 %31,2... Üstelik 2016 ile karşılaştırılrsa ücret payındaki gerileme 2 puanı çıkacaktır. Ücretlerdeki aşınmanın bir başka sonucu da var: Özel tüketim harcamalarının son üç ayda yüzde 1,1 oranında büyümesi, nüfus artışının gerisindedir. Yani halkımızın kişi başına tüketimi düşmektedir.

Berat Albayrak boş konuşuyor. Türkiye ekonomisi "makro-ekonomik dengeleme" içinde değildir. Uluslararası sermaye ve AKP iktidarının yarattığı bir kriz içindedir.

Temmuz-Eylül millî gelir verilerini Ağustos-Ekim ödemeler dengesi istatistikleriyle birleştiririz, krizin işlevi, kime, nasıl yaradığı da ortaya çıkacaktır: Finans kapitalin alacakları ve Türkiye burjuvazisinin talepleri, cari işlem ve bütçe fazlaları yaratılarak; ekonomi küçülerek, toplum yoksullaşarak karşılanmaktadır.